

या फुटीला ४ ते ५ पानांवर लगेच शेंडा मारून घ्यावा.

पावसामुळे वेलीचा वाढलेला जोम.

बदलत्या वातावरणात बागेचे व्यवस्थापन

द्राक्ष सल्ला
डॉ. आर. जी. सोमकुंवर

सध्याच्या परिस्थितीत द्राक्ष बागेतील वातावरणाचा विचार करता बऱ्याच ठिकाणी तापमान कमी झालेले दिसून येईल. ज्या वेळी तापमानात घट होते, तेव्हा वातावरणात आर्द्रतादेखील थोड्याफार प्रमाणात वाढते. ढगाळ वातावरणामुळे तापमानात घट झालेली आहे. वेधशाळेच्या अंदाज पावसाचा असल्यास थोड्याफार प्रमाणात काही ठिकाणी पावसाची शक्यता निर्माण होईल. अशा परिस्थितीत बागेतील वेगवेगळ्या अवस्थेत कोणते नियोजन केले पाहिजे याबाबत आपण माहिती घेऊयात.

नुकतीच छाटलेली बाग

- या बागेत कमी तापमानामुळे डोळे फुटण्यास अडचणी येणार नाहीत. बऱ्याच वेळा अशा परिस्थितीत आपण हायड्रोजन सायनामाइडचा वापर करण्याचे टाळतो. परंतु असे न करता कमीत कमी प्रमाणात (२० ते २५ मिलि प्रति लिटर पाणी) वापर फायद्याचा राहिल. तापमान कमी झाल्यामुळे ओलांड्यांवर पाण्याची फवारणी करण्याचे टाळू नये. या वेळी पाण्याच्या फवारणीमुळे आर्द्रता जास्त प्रमाणात निर्माण करण्यास मदत होईल. डोळे लवकर फुटतील.
- काही बागांमध्ये डोळे फुटून १ ते २ पानांची अवस्था होताच, डोळे सुकताना दिसून येतील. ही परिस्थिती सध्याच्या ढगाळी वातावरणामुळे निर्माण झालेली नसून मागील काही दिवसांमध्ये वाढलेल्या तापमानामुळे या फुटी एकतर कमकुवत निघाल्या असतील किंवा निघाल्यानंतर २ ते ३ पानांच्या अवस्थेत सुकलेल्या दिसून येतील.
- ही परिस्थिती टाळण्याकरिता बागेत सायंकाळच्या वेळी पाण्याची फवारणी करावी. याचसोबत अर्धा ग्रॅम युरिया प्रति लिटर पाणी याप्रमाणे १ ते २ फवारण्या

सायंकाळी कराव्यात. जमिनीतून एक ते सव्वा किलो युरिया ठिबकद्वारे द्यावा.

- कमी झालेल्या तापमानात या वेळी बागेत पुरेसे पाणी उपलब्ध असल्यास, फुटीची वाढ जोमात होण्यास सुरुवात होईल. तेव्हा ही फूट वाया जाऊ न देता लगेच ९ पाने अवस्थेत सातव्या पानावरती शेंडा खुडून घ्यावा. यामुळे पुढील वाया जाणारी फूट बगल फुटीमध्ये विभागून जाईल. अशा प्रकारच्या फुटी ८ ते १० मिलिमीटरपर्यंत सहजरीत्या जाड होतात. या फुटीमधून घडाचे वजनदेखील चांगल्या रीतीने मिळण्यास मदत होते. या वातावरणात प्रत्येक बागेत सध्या वाढ चांगली होताना दिसून येईल. याचाच फायदा घेऊन आपल्या बागेत सबकेन करून घ्यावे. ज्या भागात तापमान अजूनही वाढत आहे, अशा ठिकाणी आर्द्रतासुद्धा तितक्याच प्रमाणात कमी असेल. अशावेळी फुटीची वाढ होणे शक्य नसते. तेव्हा बागेतील परिस्थितीचा विचार करता सरळकाडी ठेवून ११ ते १२ डोळ्यांवरती शेंडे पिचिंग करून घ्यावेत.
- काही ठिकाणी तुरळक किंवा जास्त प्रमाणात पाऊस झाला असल्यास त्या वेळी शेंड्याकडील पाने आकसल्यासारखी दिसून येतील. तर काही परिस्थितीत फुटीच्या मध्यभागापासून खालीपर्यंत असलेल्या पानांच्या वाट्या झालेल्या दिसून येतील. शेंड्याकडील पाने आकसली असलेली दिसून आल्यास, फुलकिडींचा प्रादुर्भाव आहे असे समजावे. तर मध्यभागातील पानांची वाटी झाली असल्यास, वेलीमध्ये पालाशची कमतरता असते. बागेतील उपलब्ध परिस्थितीनुसार कीड नियंत्रणाचे उपाय आणि पालाशची पूर्तता करावी. प्रति लिटर पाण्यात ०:०:५० दीड ते २ ग्रॅम किंवा ०:४०:३७ किंवा ०:१:४६ एक ग्रॅम याप्रमाणे फवारणी करावी. खरड छाटणीच्या ४५ व्या दिवशी फुटीवरील ५ व्या पानाचे देठ काढून प्रयोगशाळेमध्ये अन्नद्रव्यांचे परीक्षण करावे. त्यामुळे वेलीची सध्याची परिस्थिती समजेल आणि योग्य कार्यवाही करता येईल.

रिकटची बाग

- या बागेमध्ये नवीन ओलांड्याचा पहिला टप्पा झाला असावा. प्रत्येक ओलांड्यांवर ५ ते ६ काड्या ६ ते ७ पानांच्या झाल्या असतील. सध्याच्या वातावरणाचा फायदा घेत, ओलांड्यांवर निघालेली शेवटची फूट पुन्हा तारेवर बांधून ५ ते ६ पानांवर खुडून घ्यावी. याचसोबत मागील फुटीचा शेंडा मारून घ्यावा. यावेळी सूक्ष्म घड निर्मिती नुकतीच सुरू झालेली असेल. परंतु पावसाळी परिस्थितीमुळे शेंडा वाढ जास्त होईल आणि घडनिर्मितीत बाधा येण्याची शक्यता निर्माण होईल. अशावेळी ६ बीएच (१० पीपीएम) फवारणी सायंकाळच्या वेळी व त्यानंतर युरासिल (२५ पीपीएम) ४ ते ५ दिवसांनंतर फवारणी करावी.
- बागेतील परिस्थिती पाहून पाण्यावर नियंत्रण ठेवणे तितकेच फायद्याचे राहिल. नवीन फुटीवर जास्त प्रमाणात पानांच्या वाट्या दिसून येतील. त्याचप्रमाणे बागेत पाने पिवळी पडत असल्याचे देखील दिसून येईल. रिकटनंतर नवीन निघालेल्या फुटीवर खुंटवरील बागेत पहिल्या वर्षी फेरसची कमतरता प्रामुख्याने दिसून येते. याकरिता, फेरस सल्फेट अडीच ते ३ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी याप्रमाणे
- लवकर छाटणी झालेल्या बागेत सबकेन तयार होऊन बगलफुटी तयार झालेल्या असाव्यात. या वेळी वेलीमध्ये सूक्ष्म घडनिर्मिती ही अर्ध्यापर्यंत झाली असावी. कमी झालेल्या तापमानामुळे किंवा नुकत्याच झालेल्या पावसामुळे वेलीमध्ये काही बदल दिसून येतील. हे बदल फुटीची वाढ जोमात झालेल्या रूपात दिसून येईल. या वेळी आपल्याला सूक्ष्म घडनिर्मिती कमी होईल किंवा होणार नाही अशी शंका आल्यास, बागेत ०:१:४६ किंवा ०:४०:३७ दोन ग्रॅम किंवा ०:५२:३४ अडीच ते

फेरसची कमतरता

- २ ते ३ फवारण्या ४ ते ५ दिवसांच्या अंतराने व जमिनीतून ५ ते ६ किलो प्रति एकर प्रमाणे उपलब्धता करावी.
- बऱ्याचशा बागेत तळातील पाने सुकताना दिसून येतील. प्रत्येक बागेत वेलीवर १ ते २ पाने अचानक सुकलेली दिसतील. वाढत्या तापमानामुळे ही परिस्थिती आढळून येईल. यावरती कोणतेही उपाय नसून बागेत पाण्याचा वापर थोड्याफार प्रमाणात वाढवावा. शक्य असल्यास सायंकाळच्या वेळी पाण्याची फवारणी करून घ्यावी.
- ३ ग्रॅम प्रति लिटर पाणी याप्रमाणे २ ते ३ फवारण्या करून घ्याव्यात. काही परिस्थितीत शेंडा वाढ जास्त होताना दिसून येईल. किंवा बगलफुटीसुद्धा जोमात वाढताना दिसतील. अशावेळी शेंडा पिचिंग करणे, बगलफुटी काढणे आणि पोटॅशचा जमिनीतून वापर वाढविणे इतकाच पर्याय दिसेल.

- डॉ. आर. जी. सोमकुंवर,
९४२२०३२९८८
(राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र,
मांजरी, पुणे)

● कीडनाशकांच्या शिफारशी लेबल क्लेमप्राप्त किंवा जॉइंट अॅग्रीस्कोप्राप्त आहेत. ● फवारणीचे प्रमाण हाय व्हॉल्यूम फवारणी पंपासाठीचे आहे. ● खरेदीवेळी पक्के बिल घ्यावे. ● बॅन किंवा 'रेस्ट्रिक्टेड' आहे का पाहावे. ● लेबल क्लेम वाचावेत. ● पुरेशा ज्ञानाशिवाय रसायने एकमेकांत मिसळू नयेत. ● रसायनांचा गट तपासावा. ● पीएचआय, एमआरएल तपासावेत. ● पेरणी वा लागवडीपूर्वी संबंधित बियाणांवर कोणती बीजप्रक्रिया केलेली आहे, हे तपासूनच पुढील बीजप्रक्रिया करावी.

● मधमाशी, मित्रकीटकांना हानिकारक कीडनाशकांचा वापर टाळावा. ● पीक फुलोरा अवस्था लक्षात घेऊन कीडनाशकांचा समजस वापर करावा.